

Text íntegre de la presentació del llibre de Biel Pubill i Josep M. Raduà

A misses dites

a càrrec de

JORDI FERRÚS i BATISTE

Als autors els coneixeu suficientment. Pròpiament no són autors, són coordinadors, són editors, són pensadors, són conservadors d'aquest meravellós catàleg de fotografies que no tan sols són de missa, que si són de missa, són de tot el poble fent missa o de missa a tot el poble, perquè una societat com la nostra amb més de dos mil anys d'història de cristianisme arriba un moment en què això ja forma part indissoluble de l'essència de la població.

Farem un tomb per tot l'any, entrant i sortint de missa, veurem els sants, els vestirem, els desvestirem, farem una revifalla del que la història va destruir que són els retaules d'abans de la guerra. Per desgràcia a aquest poble no tan sols vam tindre una guerra sinó que també van tindre una revolució anarquista -que és més greu que una revolució comunista- que va representar la destrucció gairebé absoluta de tot el que hi havia a l'església que era un patrimoni acumulat des del segle XIII, i entre d'altres coses va desaparèixer el retaule de la fugida d'Egipte que a sota tenia el Sant Sepulcre de Jesucrist. També va desaparèixer el retaule de Santa Paulina. Va desaparèixer gairebé tot. Algunes petites imatges es van poder amaga, es van poder salvar de la crema però com deien els vells, les guerres se sap quan se comencen, no sé sap quan acaben, i no sé sap què pot passar mentre.

Una de les altres coses que va desaparèixer a la guerra i que podeu reviuire d'alguna manera és l'orgue, el vell, que permetia misses cantades i que estava al Cor que es va construir el 1902. Per tant podem dir que no és més vell del 1902 com tampoc ho és el retaule del Beat que estava a la banda de la cantonada de ca l'Escolà, que era la casa de Ca Pinyol, que segons diu la tradició i la història, allí la mare del Beat, anant a vetllar a un difunt, estava embarassada i va trencar aigües, va tindre bessonada, un xiquet i una xiqueta. La xiqueta va morir i va sobreviure el xiquet, i allí hi van posar quan es va ampliar l'església l'any 1902 el retaule amb la primera imatge del Beat.

Anirem de processó sense tocar les campanes, això és impossible, no es pot estar tocant les campanes i a la processó alhora, però veurem com les processons al poble d'Ascó eren una cosa bastant singular. L'església es va construir fora de la vila al segle XVI i el poble ja existia, existia el poble moro tancat que començava a ca Astisora i s'acabava a la Mola i a la porta de Vallxiqué i tots els que van vindre amb la Reconquesta, que es diran cristians vells –però en realitat eren nous al poble, perquè els vells eren els moros-, van construir les seves cases al voltant del poble moro emmurallat (Ca Biarnés, Cal Cavaller...). Si us n'adoneu, estan fora de la vila closa, de la vila vella, i l'església també estava pegada al segle XIII a l'entrada del poble per la banda de Flix. Les processons el que feien era passejar el cristianisme per dintre dels carrers dels moros i encara el seguici és el mateix: carrer Major, plaça Nova, Vallxiqué, volta a la Mola –que era el nucli moro i després morisc-, altre cop la plaça Nova, carrer de Baix, i després perxe de la Placeta i sortint fora del poble moro i després podien pujar per la costa del Fossar Vell o pel Perxe o anar cap a la carretera en diades solemnes i pujar

pels Clots. Les processons no tan sols servien per escenificar una devoció sinó també per obligar els altres que eren d'una altra religió a que es convertissin. Això també explicaria perquè l'advocació de l'església d'Ascó és sant Joan Baptista. S'ha de batejar perquè s'institueix en un poble on la major part dels cristians eren deu o dotze –cinc o sis famílies- i s'ha de batejar als que no estan batejats i totes les esglésies que estan als pobles de la Ribera on hi havia majoritàriament població mora, tenen la mateixa advocació, sant Joan Baptista: Móra, Benissanet i Vinebre, juntament amb Ascó. Allí on hi havia més del 90%, al segle XIII, de població autòctona mora, l'advocació era sant Joan Baptista, que significava la intenció que tenia l'església de batejar a la població que s'havia quedat i les processons servien una mica per això. A banda per demostrar el poder dels nouvinguts com a poder cristià, evidentment.

L'Església el que també fa és sacralitzar el ritual de la vida. En una cultura cristiana no hi ha altra manera. El problema d'una societat laica democràtica com la que tenim és que et cases pel civil i dius: “Ai, ja m'han casat? Si sembla que m'hagin fet una befa!”. No hi ha ritual, et llegeixen els articles del Codi Civil i punt. I el ritual, sigui religiós, sigui laic, el que fa és sacralitzar la unió, sacralitzar el fet, i l'Església ho ha aconseguit des del segle IV en què va ser religió oficial de l'Imperi Romà amb Constantí el Gran, fins a l'actualitat. Però ho fan totes les religions: donar un sentit superior als actes humans i, per tant, una transcendència més enllà de la vida dels propis humans. Llavors l'Església el que ens va marcant amb els seus rituals és com passem del no-res a ser alguna cosa quan venim al món i ens bategen. Encara que al poble anem a plegar confits podrits i avellanes fallades amb tota aquella mala intenció del “tireu, que si no tireu se morirà”, perquè té mala intenció la cançó. No es pot deslligar el ritual religiós del ritual, no pagà, sinó camperol. Marca també l'Església amb el ritual de la Primera Comunió el pas de la innocència a la joventut. A partir d'aquí ja tens consciència, ja has de començar a ser responsable del teus actes. T'ho diu l'Església, la família i la societat. Ja et comencen a educar per ser persona adulta.

D'altres rituals que a vegades estan relacionats amb l'Església, d'altres no, són aquests on els joves i no tan joves demostren que són capaços de ser adults. Llavors escenifiquen, es posen a prova davant de tot el poble de les seves capacitats. L'escola és el medi adient per fer això. Un exemple són les famoses *campañas contra el hambre* de principis dels setanta.

Un altre moment, que si no ritualment, sí que hi havia una institució al poble que era el convent de monges que aplegava a les joves per fer l'aixovar de punta de coixí. Les monges ensenyaven i les noies i joves casadores, ja de ben petites, estaven o bé brodant o amb els *bolillos* fent punta de coixí.

Un altre ritu de pas sacralitzat per l'Església és el matrimoni. De fet, l'Església com a institució social de la nostra cultura tenia una efectivitat evident. Encara hi ha gent en la seva lògica que no considera que estiguin ben casats els que no estiguin casats per l'Església. Aquest és el poder que la societat confereix a un ritual sagrat o a un sagrament des de la perspectiva de l'Església, amb un ritual des de la perspectiva de l'antropologia. Es casaven per continuar la societat, per reproduir la societat, per fer néixer.

Fins arribar a l'edat de la vellesa, que no estava ritualitzada, però que a principis dels anys seixanta una entitat bancària que tenia interessos econòmics per fer la competència a la Banca Vilella, que estava aquí a la plaça, va proposar el primer homenatge a la vellesa que va consistir en anar a missa, en passejar la gent gran pel poble, en fer-los un convit, i en agrair-los tota la dedicació, tot l'esforç, tot el patiment, tota l'angoixa que havien tingut al llarg de la seva vida perquè era una generació que havia patit força. Aquesta gent segurament havia nascut als volts de 1875 i tenim la crisi

de Cuba, tenim la fil·loxera, tenim la grip del 18, tenim la República, tenim la guerra civil, tenim els anys de la fam, els anys de l'estraperlo. Imagineu-vos el que va poder patir aquesta generació de gent gran. Anant més a la qüestió litúrgica o eclesial, en la xerrada d'enguany he pensat en organitzar-ho a partir del calendari anual de festes i celebracions litúrgiques, i ho farem una mica al revés: anirem de Pasqües a Rams, seguint el calendari festiu, religiós i profà, començant per la Setmana Santa i acabant pel Carnaval. A aquest poble hi ha molta tradició carnalera perduda, se n'ha adquirit d'un altre tipus.

En realitat el calendari que tenim a la nostra societat és un calendari astronòmic, solar i lunar, a partir de la successió dels dies i les nits, les setmanes i els mesos, de les estacions amb els solsticis d'hivern i d'estiu, i els equinoccis de primavera i tardor. D'aquesta manera les festes de la litúrgia eclesiàstica segueixen el ritme solar del calendari romà –serien les festes fixes que cada any escauen els mateixos dies, Advent i Nadal, incloent-hi l'Epifania que és una festa de tradició grega, oriental-. L'Església Romana d'Occident i l'Església Ortodoxa d'Orient mai no es van posar d'acord en si Jesucrist va néixer el 25 de desembre o el 6 de gener, per això ells celebren l'Epifania el mateix dia, neix Jesucrist i venen els Reis a adorar, perquè pels ortodoxos els Reis van veure l'estel i el van veure en tant de temps que van poder arribar a temps per assistir al naixement, immediatament després de l'adoració dels pastors. En canvi l'Església Romana d'Occident el que fa és seguir la reforma del calendari que va fer Juli Cèsar, per això es diu calendari julià, a finals del segle I a.C. que va identificar el solstici d'hivern, el 21 de desembre, amb el naixement del Sol nou dedicat a un Déu romà. Amb el temps, l'Església, a partir del segle IV Constantí el Gran el que farà serà assimilar aquest solstici d'hivern i naixement del Sol amb el naixement de Jesucrist. Llavors el que tenim al solstici d'hivern és el naixement de Crist com el sol cristià de la justícia, és el resultat de la influència i el sincretisme entre el calendari solar i el plantejament cristià.

I per altra banda, l'altre cicle festiu litúrgic és el cicle lunar del calendari hebreu o jueu. La cultura jueva era el fogar d'on van sortir tots els primers cristians. Jesucrist era jueu, els apòstols i la Verge Maria si van existir, eren jueus. És lògic que aquesta cultura estigui a la base en tot el que serà la construcció de la religió cristiana amb el Nou Testament. De fet, l'Antic Testament és la Bíblia dels jueus.

Aquest cicle lunar marca les dates o les festes mòbils: Quaresma, Pasqua i Pentecosta, i de retruc, el Carnaval que també és una festa mòbil d'un any per un altre. Aleshores hauríem de trobar quin és l'element astrològic que fa que a partir de determinat moment de l'any s'estructuren totes les festes (tant les fixes com les mòbils) i tenim que és la lluna plena de primavera corresponent a la del mes hebreu de Nissan. Generalment sempre s'escau en Setmana Santa i quan és perfecta cau en Dijous Sant, que vol dir que la Passió i Resurrecció de Jesucrist es produeix en lluna plena. Cicle següent: quart minvant, quart creixent, lluna nova... són cicles de 40 o 50 dies i així podem anar estructurant cap endavant Pasqua Granada, l'Ascensió, Corpus, Pentecosta. I cap endarrera els 40 dies que porten a Dimecres de Cendra i Carnaval. És aquesta lluna plena que queda al mig de la primavera la que marca tot el cicle de festes mòbils, tant les paganes com les pròpiament cristianes.

L'altra gran festa del calendari hebreu és la Sabu'ot que en grec vol dir *pentekoste*, la festa de les setmanes, la festa de la sega. De fet Pentecosta coincideix amb l'inici de la sega als volts de finals de maig, principis de juny.

Aquestes línies principals del calendari religiós catòlic es van establir a la segona meitat del segle IV, quan el cristianisme es va convertir amb la religió oficial de l'imperi a partir d'una visió que va tenir l'emperador Constantí el Gran quan havia

d'entrar en combat amb altres generals romans, se li va aparèixer, va tenir la visió de la creu, i en guanyar la batalla i després la guerra, va convertir el cristianisme en la religió oficial de l'Imperi Romà.

Aleshores el que fa és superposar el calendari preagrícola lunar dels hebreus amb el calendari també agrícola, però solar, dels romans. Per tant tenim una barreja en que ens queda una part de l'any on totes les festes grans són mòbils i varien d'un any a l'altre –sempre mirem a veure quan cau Setmana Santa- i l'altra part són les festes fixes –mirem en quin dia cau Nadal-. Nadal serà dilluns, dimarts, dimecres... però sempre serà el 25, l'altre sempre serà dijous, divendres i diumenge però no sabem quin mes. Aquesta és la gran diferència entre festes fixes i mòbils.

Per tant, podem veure que hi hauria dos cicles litúrgics festius dins del cristianisme:

- el cicle pasqual, de festes mòbils i derivat de la datació lunar de la Pasqua jueva (en cicles de quaranta dies o quaresmes).
- el cicle de Nadal, de festes fixes, a partir de la data de naixement de Crist, en base a l'any solar julià, és també el solstici d'hivern.

El problema que té l'hivern per a les cultures mediterrànies agrícoles és que no se sap si la natura reviurà. Tot es mor. Aleshores s'ha de fer el possible per fer reviure això, el solstici d'hivern és el moment en què la nit és la més llarga i el dia és el més curt. Aleshores és la tenebra absoluta. Imagineu-vos una societat que no té coneixements d'astrologia, però que a partir de l'experiència quotidiana i la tradició transmesa generació rere generació, han anat comprovant que hi ha un dia a l'any que la nit és llarguíssima i quan surt el Sol sembla que estigui mort, i clar, se l'ha de revifar d'alguna manera, com ho podem fer? Afegint-hi o sincretitzant celebracions que empaitin i donin energia al Sol, sigui la celebració del Sol naixent dels romans, sigui la celebració del naixement de Jesucrist. És una manera de creença màgica que el que pretén és donar força a nosaltres i de pas a la natura. Què fem a Nadal? Afartar. Perquè? Per poder afrontar el període de fred o de "mort", perquè no sabem si reviurà. I tenim per comprovar-ho fins a sant Joan, que és l'altre moment en què passa al revés. La nit de sant Joan és la nit màgica, és la nit del naixement de sant Joan. És un altre naixement de sant Joan Baptista. Llavors tenim que el solstici d'estiu es contraposa simètricament al solstici d'hivern, naixement de sant Joan Baptista que era cosí germà de Jesús, que neix sis mesos després. I el fenomen és a l'inrevés: la nit més curta de l'any, el dia més llarg i el Sol com surt? Ballant, amb força, cosa que demostra que la natura ha reeixit, ha repetit el cicle i podem estar contents. Però de Nadal fins a sant Joan hem hagut de fer tota una sèrie de rituals, en el seu moment eren màgics, de religió animista, politeista, monoteista i cristians catòlics per provocar d'alguna manera. De fet el que feien era tranquil·litzar la nostra consciència: hem fet tot el possible, i si ve una gelada, si no plou... ja no podem fer més.

L'Església va revestir, adoptar i transformar festes anteriors i donar-los el sentit cristià. L'Església no va inventar res, va transformar el que hi havia abans. Així la festa cèltica de la purificació que es denominava l'Imbolc, que es celebrava a principis de febrer, l'Església la va convertir en la festa de la purificació de la Verge Maria, que la coneixem com la Candelera, que resulta que és festa fixa quaranta dies després de Nadal.

L'altra festa sincretitzada, l'equinocci de primavera, el 21 de març, la va fer correspondre amb l'encarnació o anunciació a Maria, el moment en què Crist s'encarna a la Verge, nou mesos abans del 25 de desembre.

Una altra, l'arbre de Maig cèltic. Aquí encara es celebrava per la Santa Creu el 3 de maig. Merament està conferint el sentit de l'arbre de Maig a la celebració de la Santa Creu. L'arbre és fusta, la Santa Creu també. Aleshores per la similitud de la matèria hi havia el transvasament del significat i del simbolisme. Es cristianitzava una pràctica pagana des de la perspectiva de l'Església per poder fer arribar el missatge universal del cristianisme.

La divinitat solar Janus (que dona nom al mes de juny), en el solstici d'estiu es canvia pel naixement de sant Joan el 24 de juny.

L'equinocci de tardor el varen santificar en el patró del poble, sant Miquel Arcàngel.

La Samuhin, que és la festa cèltica del déu dels morts, és cristianitzada amb la festa de Tots Sants i dels Difunts, per això el Halloween té tant d'èxit als països anglosaxons que són descendents directes dels celtes.

I comencem el cicle, sempre pel març o l'abril, Passió i Pasqua de Resurrecció. Per què? Són quaranta dies després de Dimecres de Cendra. Resulta que abans de la Reforma del calendari gregorià el 1582 (la primera va ser la de Juli Cèsar el segle I a.C.), podria ser que el Dimecres de Cendra, que és una festa mòbil, que s'avancés tant que arribés fins el dia de la Candelera. Si això passava, quaranta dies després Pasqua de Resurrecció coincidia amb l'equinocci de primavera i amb l'encarnació de Crist. Això era una coincidència tan pagana, tan absolutament impossible perquè era Jesucrist mort que ressuscita que al mateix temps s'encarna al ventre de Maria. Això és inacceptable dintre de la lògica d'una institució teològica com era l'Església.

A partir de 1582 el que va fer el papa Gregori va ser que quan això passava, s'endarreriria tot una setmana, d'aquesta manera mai coincidirà Dimecres de Cendra amb la Candelera, però sí amb santa Àgueda, cosa que vol dir que el dimarts de Carnaval i l'enterrament de la sardina està molt a prop de la festa de la purificació de la Verge. Llavors tenim que tota la disbauxa, tota la transgressió del Carnaval podia, i de fet coincidia a l'Edat Mitjana, amb la purificació de la Verge. Imagineu-vos això en una institució com l'Església que s'estava assentant com un poder polític, econòmic i ideològic de control. Ara el màxim que es pot avançar el dimarts de Carnaval és el 4 de febrer, cosa que vol dir que Pasqua serà als 20 i escaig de març, molt a prop del naixement de la primavera, que en certa manera és el que representa la Pasqua de Resurrecció, el reeiximent de la primavera en la figura de Crist. No significa altra cosa.

El Monument –aquí li he sentit dir Moliment–: des del Dimecres Sant que es quan es fa amb totes les palmes i les parres i les veces, el blat i l'ordi, fins al Dissabte de Glòria es vetlla el Monument. Aquesta imatge encara és de l'Església preconiliar, anterior al Concili Vaticà II perquè l'altar encara està enganxat a la paret i aleshores el sacerdot feia missa d'esquena a la gent.

Això del Moliment què és? En realitat el que s'està fent és una capella ardent per la mort de Jesucrist. Però segons els entesos resulta ser una pervivència dels anomenats jardins d'Adonis de les festes *adoniae* romanes orientals on feien cistells o testos sembrats de blat, ordi, lletugues, fonoll i flors diverses, acompanyant imatges jacsents d'Adonis, mitificació de la mort i resurrecció de la vegetació per tal de promoure una collita abundosa. El sentit és el mateix, canvia el discurs.

Sabeu com li diuen fora d'aquest poble les parres que han crescut dintre de les bodegues sense llum? Li diuen maig (*mayo*, del mes de maig), o sigui, un avançament del *mayo florido*. Un maig és un recipient on se sembraven flors, espigues de blat o llenties, escarola, veces, ordi i altres herbes que s'havien guardat en una habitació fosca

a fi que no prenguessin color. I era el que decorava el Monument juntament amb les palmes. En origen el Monument era totalment blanquinós, no hi havia res verd, no hi havia més color que aquell groguenc de les palmes del maig o parres. El Monument tenia molt poder, Nostre Senyor al Monument exercia influència misteriosa en moltes coses: se pensava que les clavellines sembrades mentre Jesús era al Monument naixerien dobles, el julivert creixeria ufanós, les carbasses es farien molt grosses, les escaroles molt tupides, els alls sortien coents però les ortigues no –quan se menjaven ortigues, imagineu de quan és això-, els ous posts aquests dies portaven ventura, preservaven de feridura, ajudaven al bon part, protegien de lladres i d’ofegar-se en mar, estalviaven el servei militar, feien trobar casador... Imagineu-vos el poder que tenien els ous de la mona.

Un ou del Monument del Dijous Sant, guardat en un lloc fosc, al cap de l’any es tornava “ungüent de Nostre Senyor” per guarir les nafres. Els ous deixats d’amagat al Monument es farien durs tot sols, els dones en estat gaudien d’especial poder de guarir ferides, fer caritat als pobres portava bona sort... *Sienta un pobre en tu mesa*. No tant per Nadal, dóna més bona sort si l’asseus per Setmana Santa, perquè poca cosa et menjarà perquè estem de dejuni. També calia mudar els pernills de lloc perquè no es corquessin, també era el moment de canviar l’aigua de les olives perquè no es fessin malbé, no es podia escombrar la casa –això sí que era aquí-, no treure la pols, doncs els mals esperits i els dimonis entrarien per dintre i camparien per tota la casa, no es podia cosir ni fer tot allò que li feien a Jesucrist (clavar claus) ni com feia Judes (sucar el pa a la sopa a l’últim Sopar). Fixeu-vos en la cacofonia de Judes amb jueu. Fins fa poc temps, malauradament, la societat cristiana occidental era racista i molts cops aquest carrau i aquesta matraca de matar jueus a l’Edat Mitjana era realment per a matar jueus. Se sortia dels oficis i s’anava al call i es feia un program perquè eren els traïdors, els assassins de Jesucrist i els que els tenien agafats pel coll perquè els havien demanat diners i no els hi podien tornar, perquè la societat cristiana tenia prohibit el préstec i la usura i els únics que podien prestar eren els jueus. I la millor manera de treure’s la hipoteca de damunt era program de jueus. A més hi havia tot un discurs religiós i laic al voltant de l’anatemització i demonització dels jueus per tot això i es concentrava preferentment a Setmana Santa.

Els que morien mentre Jesús era al Monument s’estalviaven el purgatori i anaven directament al cel, i els que naixien mentre Jesús era mort, tenien dons per guarir.

Divendres Sant: Calvari –una de les tradicions més maques del nostre poble-, Enterro –on traïem al *Santcristo*, el Sepulcre i la Dolorosa en la *probessó* (aquí no es diu processó).

Al Calvari pujaven separats els homes, tot entrajats i tot encorbatats, la imatge del mossèn modernitzat amb el megàfon. Les dones després dels homes passant per la Capelleta. A dalt es collia el timó perquè tenia virtuts especials i baixaven carregats. Era el moment en què les colles de nois i noies quedaven per al dia de la mona, que és una mica el que crec es pot traure d’aquesta foto, assentats en aquella pedra que donava a les voltes de la carretera. Aquells moments en què la susceptibilitat infantil i juvenil entra en joc i es creen les coalicions que perduraran o no, es trenquen amistats i se’n crearan de noves.

Aquí com que no tenim ermita del Remei ni Sant Jeroni, com que no tenim ermita -ara en tornem a tindre però no sé si serà tradició anar a passar la mona a Santa Polina- doncs anàvem al terme, hi havia una apropiació absoluta de tot el territori que era més efectiva que el fet d’anar a un lloc concret, i buscar un lloc, i trobar llenya i fer

el menjar. Perquè anaves al mas, anaves a l'hort, i tenien la llenya, tenies l'aigua i no et barallaves amb ningú.

Aquest Santcrist va ser la primera imatge que va arribar al poble després de la desfeta de la guerra civil. Es va fer tota una festa, es va anar a buscar al tren, es van vestir els xiquets de canonges i es va portar solemnement cap a l'església.

L'altra imatge que sortia era el Sepulcre, era el Divendres, anàvem cantant allò de "Per vostra Passió sagrada, adorable redemptor...". Els de Vinebre diuen "no ens fa falta fent a nosaltres de processó perquè ja sentim als d'Ascó quan passen per la Mola", i també diuen "nosaltres no en tenim de Calvari però ja tenim el d'Ascó que els veiem pujar i baixar". Llavors ens sentien i la imatge havia de ser sinó atterridora, xocant. De totes les llumetes i espelmetes per la Mola i per la plaça Nova i anar sentint "Perdona a tu pueblo..." i "Per vostra Passió sagrada...".

Evidentment les figures masculines aplegaven els homes al seu voltant i les figures femenines aplegaven les dones al seu voltant en un moment en què la diferenciació i divisió de sexes estava ben establerta i dins a missa les dones en un cantó i els homes a un altre, i ara ens estranyem que els musulmans facin el mateix quan nosaltres fa 25 anys ho fèiem. Però clar, és la manera de demostrar que som més avançats, més moderns, més civilitzats... quan no és així.

Un altre ritual no pròpiament religiós però que s'esqueia dins del que és el cicle pasqual són les caramelles. Això és una tradició importada. Aquí a Ascó la sardana i les caramelles no –i perdonin els de Flix-. Precisament van baixar de Flix a fer les primeres caramelles, ens van disfressar, ens van vestir de català. No us hi heu fixat mai? Vas vestit de català. Com si ser català ho portes fora, no ho portes dins. Són coses del llenguatge que ens aporten moltes dades.

En realitat el que són les caramelles és un trasllat cap endavant de les festes de maig al cicle Pasqual. *Los mayos* que són uns cants que es fan a les noies, a les imatges de les verges i als camps per fer rebrotar tot el que és la natura humana, vegetal i animal. Aquí el que fem, com que no som tan atàvics o primitius, ho avancem a Setmana Santa i ho fem coincidir amb la resurrecció de Jesucrist. Al matí, abans de la processó de l'Angelet, o de l'Encontre a altres llocs de Catalunya, se canten caramelles i és un grup de joves vestides a la *usanza tradicional regional* que amb una cistella van demanant, van plegant i van cantant pels carrers.

Aquí el que ens identifica en aquest cicle litúrgic pasqual és la processó de l'Angelet, una processó que ens enlluerna en el doble sentit, en el sentit literal i en el sentit ritual. Hi va haver un temps en què totes les participants, excepte els que estaven davall del pal·li, eren noies i xiquetes. Això dóna molta informació per la interpretació de la festa. Tenim que la resurrecció de Jesucrist significa el triomf de la vida sobre la mort, el triomf de la natura, el reeixir de la primavera, els voltants de l'equinocci de primavera i el que s'escenifica en la processó de l'Encontre és un passatge del Nou Testament en què les tres Maries juntament amb la Verge van camí del Sepulcre i es troben amb un àngel que els anuncia que Jesucrist ha ressuscitat. Aleshores tenim un àngel, Jesucrist i les Maries. L'àngel i les Maries tot xiquetes i qui ressuscita home. En realitat és la conjunció de la natura humana. Si reneix la naturalesa, si estem a la primavera, és lògic en el pensament camperol abans del cristianisme i abans de la religió romana, que als homes els hi passi el mateix. Aleshores el que estem escenificant és un encontre entre la societat de les dones, pures, verges, i per tant, amb possibilitat de ser fèrtils, amb l'home que ha demostrat que és home. Que a partir d'aquest moment

deixarà de ser perquè ascendirà al cel i es convertirà en un déu. El cicle de Jesucrist fet home comença per Nadal i s'acaba a la Resurrecció, a partir d'aquest moment Jesucrist desapareix com a home i sols apareix en forma d'esperit als apòstols. No el veuen, no el poden tocar. Llavors es pot interpretar la processó de l'Angelet, l'encontre, com un ritual en què es troben les dues natures humanes: la natura masculina i a natura femenina, una cosa absolutament necessària per reproduir la natura tan humana com general. Això és el significat ocult que quan participeu no l'heu de pensar, perquè sinó perd el sentit i no es viu literalment aquest tipus de rituals. I que serveix per la processó de l'Angelet d'Asc i per qualsevol altra processó de l'Encontre que es faci a qualsevol lloc el Diumenge de Resurrecció.

L'Angelet el que fa és anunciar la Resurrecció de Jesucrist, que en realitat és anunciar la primavera. S'ha demostrat que el cicle de l'any avança i repeteix el cicle de l'any anterior. Les tres Maries, n'hi havia sis amb la bandera, i finalment una verge que en teoria havia de ser Mare de Déu però és immaculada. Durant tota la passió de Jesús la imatge de la Mare de Déu ha sigut la imatge d'una dona gran, amb l'edat corresponent a mare de Jesucrist. En aquest moment torna enrere la Verge, es fa més jove, i tornarà a aparèixer no com a mare sinó com a verge. Què vol dir això? Que s'inicia un altre cop el cicle, un cicle que ja s'ha iniciat el 25 de març amb la reencarnació, Jesucrist reencarnat al ventre de Maria per després, al cap de nou mesos, tornar a néixer. És una cosa que es va repetint i per tant, hi ha un moment en què s'ha d'encavalcar el vell amb el nou, la Setmana Santa amb Jesucrist amb 33 anys i la Verge Maria amb 55 o 60, que són totes les imatges veròniques, majors, arrugades, ploroses o de la Pietat que hi ha –excepte la de Miquel Àngel perquè és molt jove- o immediatament el Diumenge de Resurrecció la Verge s'ha fet un lífting i rejuveneix. Per què? Perquè iniciem ja l'altre cicle que ens portarà a Nadal coincidint amb la primavera, amb tota la revifalla de la natura. És necessari ser jove, ja ha mort l'home, però els que queden –ella també ascendirà al cel- però quedarà una altra Verge que anirà seguint perquè són cicles que s'han d'encavalcar per anar repetint cada any el mateix.

I l'endemà a la mona. Normalment a la mona no s'hi anava en família sinó que s'hi anava en grups d'edat i en grups d'amistat. D'on provendria el mot “mona”? Segons uns, la mona prové de les *muníquies*, antigues festes gregues d'abril dedicades a la deessa Artemisa, en les quals s'ofrenaven pastissos rodons amb llumets (el que ara serien les plomes de colors que es posen al damunt).

Segons d'altres prové de les ofrenes pastorals, pròpies de les festes romanes dels pastors per primavera. En llatí *munus* significa do o present, i és el regal que el padrí fa al fillol o la fillola per reforçar aquest lligam de parentiu fictici.

Segons Corominas, mona prové de *munda*, plural de *mundum*, una panera adornada i plena d'objectes, especialment coques i pastissos, que a l'abril els romans ofrenaven a Ceres, la deessa romana de les collites i l'agricultura.

És tanta la influència de la civilització romana cristiana que difícilment es permet trobar antecedents abans de o després de, però hi són. I crec jo més que la paraula, el sentit i el significat de la mona ve de l'àrab, perquè en àrab antic *mûna* volia dir proveïment, queviure, un tribut d'arrendament de terres que es devia pagar amb coques, productes agrícoles i ous durs. En realitat el que era és el pagament d'un cens que es ritualitza, es converteix en pastís, i aquí tradició musulmana n'hem tingut, i a Catalunya en part també, i de fet a València i a Balears també hi ha un ritual de la mona. Aleshores és veure si és tradició franca –dels carolingis- o bé tradició prèvia aràbiga anterior a la Reconquesta.

I pel maig, el 8 sant Miquel Arcàngel, el 15 sant Isidre Llaurador i per l'últim diumenge les comunions.

Per què sant Miquel és patró d'Ascó i té una ermita a Vinebre? Sant Miquel és el patró del Temple i l'orde templera va ser la primera comanda després de la Reconquesta que es va establir a Ascó, a Vinebre, a la Torre... i era el patró de la comanda. Per això ens queda el patró de l'església –sant Joan Baptista–, el del poble (abans comanda) –sant Miquel–, el del poble poble (el de la universitat, el municipi, l'ajuntament) –santa Paulina–, i sant Gregori, bisbe i predicador, no sabem on ficar-lo.

Aleshores l'ermita de sant Miquel estava a les afores del poble fins a principis del segle XX. Normalment les ermites sempre es fiquen al que es denominen els límits simbòlics, cruïlles de camins, llocs on s'acaba el poble i comença el terme, on s'acaba la seguretat i comença la inseguretat, i per tant, servien una mica de baluards sagrats per previndre mals i coses dolentes al poble. De fet, santa Polina l'antiga estava al camí de Móra, abans de la Roca de l'Ortiga, que també era un límit simbòlic, una frontera absoluta. A partir d'allí si et perds, que et busquin que no et trobaran. O escalaves la roca i passaves pe dalt dels Mugrons o ja em diràs com anaves cap allà baix. Després van fer la via i per dintre la mina hi podies passar. Igual Sant Jeroni i Santa Madrona. Hi ha també Santa Magdalena de Móra que està dalt de tot de la serra de Móra, allò és el límit perfecte entre dos termes, entre dos dominis.

I tinc una hipòtesi que no he tingut temps de demostrar-la: el mas del Rano del Xarcum originàriament era una ermita. No és quadrat ni rectangular, és octogonal. A més reuneix totes les condicions: està al costat d'una font, al peu d'una muntanya (al límit) perquè dalt hi ha Santa Magdalena i a l'altre cantó hi ha Móra amb Sant Jeroni i Santa Madrona. Com és que per aquella banda al poble no n'hi havia cap d'ermita? No pot ser perquè si no ens envaïen els altres. I l'altra seria sant Bertomeu, a l'altre límit, a l'altra cruïlla de camins de Móra cap al Baix Aragó, que ara és la carretera general.

La festa de la Germandat el 15 de maig en honor a sant Isidre Llaurador és una festa imposada, posterior a la guerra civil, a resultes del franquisme i la instauració obligatòria de la Germandat de *Labradores y Ganaderos* i, per tant, s'institueix la festa del que era patró de la capital d'Espanya, que era *una, grande y libre*. El que passa que aquí li vam donar el seu caràcter, el vam fer nostre tot i que fos una imposició. L'ofrena de fruits primerencs, la missa i la processó, el convit i la sessió de cine gratuïta a ca l'Escolà. Ara ja no ho fan això els de la Germandat.

Les escaletes de la sodra donen molt de sí, és una escenari natural gairebé històric, on tothom surt a la foto i ningú no tapa ningú, sigui foto de Comunió, sigui foto de boda, sigui foto de sant Isidre, sigui foto de Quintos i majorets. Com el poble s'apropia de l'espai religiós pels seus menesters. No hi ha un tall entre dins de l'església, fora de l'església; la societat laica-religiosa, tot està barrejat.

I les joves anant un pas més enllà. No sé si per trobar nòvio, i fent una llarga caminata fins a la Fontcalda, que està lluny. Possiblement marxant el dia abans i fent nit a Camposines o a Corbera.

I finalment la que jo li dic Santa Polina la nova, la vella està el meu. A mi la iaia de casa me contava que hi havia tot un carrer de cases des del poble fins a Santa Polina, i que una riuada s'ho va emportat tot. I de fet, els masos que queden per damunt de la via, si us hi fixeu, tenen número. Santa Polina es va desfer poc abans de la guerra perquè la volien ampliar, va esclatar la guerra i ja no es va ampliar i així es va quedar. Encara hi ha els solaments allí. Era una ermita molt petita, no era més gran que la

Capelleta del Carme i que el Calvari. I també em contaven els vells que un any hi havia molta sequera i se'n van anar fent rogativa descalços per aquells predegals, amb canyes de canyar verdes i cadenes als peus, i *dámone aigua Polina, dámone si mo'n convé* i encara no van arribar al barranc de Forn Teuler, va fer una tronada i van haver de tornar tots cap al poble, i van dir mai més! I va fer un aiguat durant una setmana i mitja que el poc que tenien se va perdre. Això m'ho va contar Carmel Biarnés un dia de festa major, estàvem els dos a la plaça –se veu que per festa major sempre plou- i em diu, ja estan dins cantant la novena, les corrides, el futbol, l'envelat aiguat.

L'últim diumenge de maig celebrem el Beat/Sant Pere Sans. Aquest seria el primer retaule destruït a la guerra, no és més vell de 1899-1902, perquè el cor allí on estava no hi era. L'estil és un neogòtic molt propi d'aquella època. L'estil és com el de la façana de la catedral de Barcelona acabada de construir al segle XIX. És neogòtica, no està feta als segle XIII i XIV com a l'interior.

El temple de la Sagrada Família em sembla que serà el temple que s'ha construït més ràpid i més de pressa de tots perquè moltes de les façanes de les catedrals gòtiques estan acabades recentment mantenint l'estil antic i per això se'ls hi diu neogòtic.

Aquí vestits de dominics, l'arquebisbe de Focheu, el lloc on el Beat va estar de bisbe, va visitar el poble on havia nascut el fundador de la diòcesi. Era el 10 d'octubre de 1952. Tot el poble es va bolcar a la rebuda amb tota una decoració bastant de Corpus. Es va estar més d'un dia i per això canvia de barret, de vestit i de sotana i se'l van emportar fins i tot de cacera perquè es veu que li agradava pegar *tiros* i aquí és la commemoració d'aquelles esteses de perdius i de *jabalins* i de conills. Aquí clar, no tenien tant *coto* però l'activitat va ser eficaç al Xarcum.

I finalment pel que respecta el Beat com va quedar el poble el dia de la celebració de la santificació del Beat Pere Sans. Quina feinada per les catifes!

L'últim diumenge de maig, festa del Beato, i se celebren les comunions des que el Beat és Beat –1893-. La comunió és un ritu de pas que marca el límit del pas que és el nen i la nena sense responsabilitat al que va a ser jove i ha de començar a adquirir responsabilitat. Ara em sembla que tornen a fer les comunions als nou anys, a un pas d'entrar a l'edat del *pavo*, és el moment més adequat.

El Sant, que no és patró del poble, potser se li hauria de fer juntament amb tots els altres. Li fem les comunions i ja en té prou. Ja sent sant, podria ser patró, co-patró juntament amb els altres. És més nostre. Els altres, excepte santa Paulina, tots són imposats. Sant Miquel és imposat pel Temple, no es va aparèixer a dalt a la Roca de la Bruixa. Sant Gregori segurament també va ser imposat. Però de santa Paulina sí que hi ha llegenda popular, l'ha inventat i se l'ha apropiat el poble: els moros van llançar la imatge al riu a Saragossa i per allà baix la figura es va aturar a una roca amb la mà i va deixar la petjada de la mà a la roca, i és com la *Cenicienta*, cap mà hi va bé. Això sols ho pot crear la imaginació popular, qui se'n va apropiat va ser el poble.

És una proposta per canviar patronímics. L'Església hi pot tenir influència per proposar que el Sant sigui patró, no? Les coses poden canviar i s'integren noves tradicions. Aquí la qüestió és que el Sant l'utilitzem com a patró, com si fos santa Tecla, com si fos la Mercè, per portar-li les copes de futbol. I sols per això, a banda de passejar-lo per les comunions.

Sempre pel juny, Corpus Christi. Seguint aquest cicle dels 40-50 dies a partir de la lluna nova de primavera. Aquesta celebració es va instituir a finals de l'Edat Mitjana i es va convertir en una de les festes més importants de l'any. Penseu que les misses i les processons eren en llatí i no tothom sabia llatí i l'única manera que la gent del poble,

que no sabia llatí, se n'assabentés del que anava el ritual era escenificant el que passava. De fet, tota la Setmana Santa, amb les processons, els oficis de tenebres, el Monument i tot això és una teatralització sacralitzada dels fets religiosos perquè la gent els entengués, els visqués i se'ls apropiés. És clar, una missa en llatí, què es el que els hi quedava a la gent que no sabia llatí? La consagració, l'eucaristia. Era l'acte més ritual, més màgic, perquè es transformava una cosa que era farina i vi en el cos i la sang de Crist, i llavors això els sobtava molt. Al segle XIII, una monja, Juliana de Lieja, va tindre visions del cos de Crist, i va tindre molt ressò. En aquells moments era obligat anar a missa i s'havia d'entretenir d'alguna manera amb uns rituals que duraven bastant i amb una llengua que ningú entenia, llavors a qui estava mirant, el que li entrava, que fet és l'efectivitat dels actes, són els rituals. I l'acte de consagració de l'eucaristia era el ritual per excel·lència de la missa. No tant la Comunió. Preferien participar mirant el que era la consagració que participant consumint el que era el cos de Crist. Això va portar a instituir la festa del cos de Crist que era una festa d'ensenyar el cos de Crist, de treure'l fora en processó amb la custòdia. Amb el temps aquesta processó es va convertir en una escenificació de tots els estaments socials de la comunitat. Per això al Corpus surten tots els pendons i les banderes. Representaven les confraries, les germandats, les associacions professionals, els artesans, els gremis, i amb el temps també es va integrar davant els éssers fantàstics i els dimonis a finals de l'Edat Mitjana, principis de l'Edat Moderna., que van vindre de l'obertura d'Europa a l'Extrem Orient (de Marco Polo, de l'arxiprest Juan... que se'n van anar al segle XIII cap a la Xina i van trigar dos segles a que els seus coneixements i les seves narracions sobre l'Extrem Orient calessin a la societat occidental i acabessin integrant els dracs, les àligues, i tota una sèrie de sers fantàstics que encapçalen la festa de Corpus. De fet aquesta festa no és més que la consagració del fruit de la collita simbolitzat en el cos de Crist. A mitjans de juny ja saps si l'aubergener tindrà auberges, si el massaner tindrà massanes, si el meloner tindrà melons. És evident que tots els rituals que has portat a terme abans han servit juntament amb la renovació natural de la terra.

Abans sortien tots els representants de les organitzacions eclesiàstiques i de les confraries (clavaris i majorals de sant Antoni, filles de Maria...). Hi havia llocs estratègics per ficar l'altar –no es podia ficar a qualsevol lloc-, es podia ficar al mig d'un carrer gran, a una cantonada quan ja girava la processó i evidentment al mig del pla de l'església, que era l'últim altar.

Què representa això? Era treure la missa fora de l'església i reproduir fora el que feien dintre la resta de l'any, i ensenyar el misteri del cos de Crist convertit en hòstia consagrada.

Sant Joan Baptista: *verbena* i fogueres. Tenim el retaule també perdut, que era un retaule neoclàssic on al centre hi ha sant Joan Baptista, a la dreta sant Gregori, i a l'esquerra santa Polina, i a dalt coronat, l'arcàngel sant Miquel. Santa Polina també era present en aquest altar encara que sembla que sigui un home allí. Però santa Paulina té uns elements identificatius molt clars que és la ploma i el llibre de doctora de l'Església. L'Església té dos doctors, em sembla, santa Teresa de Jesús i santa Polina, patrona d'Ascó.

Aquí tenim l'altar que us deia preconiliar, amb les escales per pujar cap dalt, que és posterior a la que hem vist al Monument perquè aquí ja hi ha la imatge de sant Joan Baptista que s'ha pogut comprar, s'ha ficat sant Agustí a un cantó i sant Antoni a l'altre.

Una festa que no va tindre tradició és el 10 de juliol sant Cristòfol patró dels conductors.

La Mare de Déu del Carme, l'antiga que hi havia a la Capelleta. Per què tenim aquí Capelleta de la Mare de Déu del Carme i a d'altres llocs de la Ribera no n'hi ha, i gairebé en tot el riu Ebre? Hi ha una llegenda que ho explica. Sabeu que el riu era navegable, hi havia molts llaüters que pujaven des de Tortosa, fins i tot mariners que es feien llaüters anaven fins a Saragossa o fins a Logronyo i tornaven a baixar. És l'època medieval. Doncs bé, a Marina la patrona dels mariners és la Mare de Déu del Carme i diu la llegenda que una vegada el riu baixava bramant i a uns llaüters se'ls hi va trencar el timó, no podien governar el llaüt i es van encomanar a la seva patrona marinera, dient que si els portava a la vora, allí mateix farien una capelleta. I es veu que es va complir.

També disposem de les imatges que m'ha cedit Dolors Serra del que és la rèplica de la imatge original de la Mare de Déu que encara la conserva un successor dels que van fer la prometença. No sé sap quan es va fer la prometença, queda la llegenda, queda el fet que es va traslladar l'ermita per la via, per tant, abans de 1891-92 ja hi era l'ermita però més endavant no hi ha documents. Al segle XVII no apareix cap document, apareix una capella del Roser, apareix també Santa Polina però no apareix cap capella del Carme. Al segle XVIII tampoc. Aleshores ha de ser al segle XIX quan es construeix la capella i a veure si trobem a l'amo i podem possible perquè cedeixi la imatge a la Capelleta.

Setembre: festes patronals i advocacions. Sant Miquel: processons. Aquest era l'arcàngel que va vèncer Llucifer i va foragitar els àngels revoltats convertits en diables fora del cel i els va enviar a l'infern però també va vestit de militar romà i és el *Santiago Matamoros* català. De fet, el dimoni que porta a sota, al qual està clivellant amb la llança, en algunes representacions que han hagut de canviar donada la immigració musulmana dels darrers anys era, no un dimoni, sinó un musulmà amb la còfia aquella al cap. De fet, els templers eren els vetlladors de Terra Santa davant de l'avançada musulmana i de les tropes de Suliman, van participar a totes les croades,... Van adoptar l'arcàngel com a patró seu, que era una devoció provinent de Síria, i en convertir-se en comanadors del poble van instituir el patronatge de l'arcàngel Sant Miquel.

Cada poble té la seva advocació:

Sant Sebastià de la Pobla,
Sant Antoni de Faió,
Santa Concòrdia de Flix i
Santa Polina d'Ascó.

Ja donem el salt al cicle de Nadal, que va de santa Llúcia a sant Antoni amb el que hem vist del solstici d'hivern com la festa del sol naixent i el refranyer ho diu ben clar:

El sol d'hivern és emmadratat: es lleva tard i s'acotxa aviat.

El dia dura molt poc i li costa reeixir i escalfar el Sol. Llavors és també l'època crítica amb el temps i amb la duració dels dies:

Per Santa Llúcia, neix el dia a pas de puça.
Per Nadal, a pas de pardal.
Per sant Esteve, a pas de llebre.
Per Any Nou, a pas de bou.

Per Reis, a pas d'anyell.
Per sant Antoni, a pas de dimoni.
Per sant Sebastià, a pas de marrà.
Per la Candelera, una hora entera.
Per sant Blai, a pas de cavall.
Per sant Joan, un pas endavant.
I per Sant Pere, un pas enrere.

A Nadal: pastorets i nades. En situar el naixement de Jesús el 25 de desembre, l'emperador Constantí el Gran (segle IV) va aprofitar el potencial simbòlic d'aquest primer dia de la nova estació, quan el sol comença a brillar durant més temps cada dia.

Així, simbòlicament, Jesucrist es convertí en el Sol de la Justícia, que arribava a mitjanit de la nit més llarg de l'any. Per rematar el simbolisme, l'Anunciació o l'Encarnació, es celebra exactament nou mesos abans, en el migdia del 25 de març, dia de l'equinocci vernal en l'antic calendari julià.

Després la festa dels quintos, que tenia molta tradició a aquest poble, ara s'ha perdut. Es perdrà potser del tot perquè ara ja no es va a la mili, a la gent ja no la tallen. La festa dels quintos se feia pels Sants Innocents. Aquestes fotos dels quintos rememoren les saturnals romanes, que era una festa precursora del Carnaval, amb grans disbauxes, aleshores un bisbe de Barcelona entre els anys 360 i 390, sant Pacià, condemnà les mascarades paganes que tenien lloc per les *Saturnalia* (a finals o principis d'any) amb la pastoral *Cervulus*, per les disfresses amb pells i banyes de cèrvols, bocs i d'altres animals que empaitaven les noies –encara a Bielsa el Carnaval consisteix en això–, però va aconseguir tot el contrari, perquè van sortir encara més i amb més força i sant Pacià es lamentava d'haver augmentat més la luxúria quan ell pretenia acabar-la. Això va portar a la reflexió a molts pares de l'Església de si era millor prohibir les coses o reconvertir-les.

Aquí no fem Reis, fem Reixos. A la festa dels Reis Mags hi ha una gran polèmica perquè enlloc posa que són tres, enlloc posa que un és blanc, l'altre negre i l'altre ros. Aquesta adjudicació del número tres i d'un color racial a cadascun és posterior segurament al moment des descobriment d'Amèrica i que Occident es globalitza i comença a obligar els altres i a pensar a ser com ells. Etnocèntricament el primer és el blanc, després ve el ros però el que agrada més a tots és el negre. Alguns hi veuen en el negre la representació de l'última lluna nova d'hivern que caurà el dimarts de Carnaval, però això pot ser és filar massa.

La il·lusió que uns Reis Mags verídics ens porten els regals. Aquí tenim una de les primeres vegades que es va fer el repartiment casa per casa.

I ja Sant Antoni, que és l'altra festa. Tampoc és patró. S'identifica més amb la parròquia. És una de les festes que guarda més la tradició, que ha sabut adaptar-se als nous temps conservant més els elements tradicionals.

Dels sants de gener,
sant Antoni és el primer.

Aquí hi ha un cert component carnavalesc de la festa:

Sant Antoni del porquet
a les velles fa carasses
i a les joves fa l'ullet.

La gent ja es comença a despertar, ja comença a tindre fogots. El sol de la tarda, aquest sol que va néixer al desembre ja calenta una mica.

Sant Antoni representa ritus precristians de fertilitat i de purificació propis de l'hivern tals com les botargues o diables perseguïdors del sant, i les fogueres. És la setmana que fa més fred de l'any, la setmana dels barbuts. Com no fiquis una foguera per calentar ni balles la jota ni menges la coca.

I bé, per sant Antoni es comença a fer el Toni, i per molt religiós que siguis, per molt beat que siguis, el Toni el portes dintre, i sigui a una era, a un corral, a un hort, al Pla de Vallxiqué... la disfressa és al carrer.

Comença aquí el Carnaval amb el Dijous Jarder amb la idea de l'apropiació d'un espai a l'altra banda de riu que en el seu moment va ser propietat de la comanda d'Ascó que és Sant Miquel de Vinebre. Llavors les escoles se n'anaven a jardar el que en el temps formava part de la comunitat, Sant Miquel de Vinebre, que era un altre límit simbòlic allà a l'altra banda, enfront de Santa Paulina, que guardaven la sortida i l'entrada de la comanda del Pas de l'Ase, de la Roca de l'Ortiga cap avall. I allà hi havia els monjos que cobraven la lleuda i el peatge.

Per Carnestoltes totes les bèsties van soltes.

Les bèsties de dos peus i les de quatre.

Per Carnaval, tothom igual.

Tal com era la disfressa aquí, la primera cosa que trobaves te la posaves damunt i et tapaves la cara i les mans i sorties al carrer. Això era la democràcia absoluta. Al Carnaval de l'*ajejiu ajejiu*, el Carnaval d'espantar, totes les disfresses són iguals. Cap destaca en sumptuositat, en ostentació... destaca en brutícia, en mala idea...

Carnaval i Dijous Sant, sense lluna no es veuran.

Això és perquè són festes mòbils, Carnaval sol coincidir en l'última lluna nova de l'hivern i Dijous Sant en la lluna plena de primavera.

I finalment:

Qui riu per Carnaval,
plorïalles/batïalles per Tots Sants.

Això ho diuen a Vilanova i la Geltrú. Què vol dir? Que les festes de Carnaval el que feia era criar a Tots Sants. Són nou mesos després.

No hi ha Carnaval si no hi ha disfresses i si no hi ha gent mirant i esperant que els empaitin. Aquest és un referent únic del Carnaval que és el Pla de Vallxiqué, la plaça del Sol. On aniràs al bo de l'hivern? Al sol. Encara que les disfresses han variat una mica, són més sofisticades.

I l'endemà de dimarts de Carnaval, Dimecres de Cendra i Quaresma, i un altre cop els quaranta dies...

Set setmanes de Quaresma
només hem pogut menjar
arengades rovellades
sardines i bacallà.

Si has pogut menjar això, ja vas apanyat, que hi havia gent que només havia pogut menjar bunyols de vent.

I per acabar: Cap capellà se'n recorda de quan era escolà. Això no hauria de passar. Ens hem de recordar del nostre passat, l'hem de recuperar. Ells ho fan, cada any ho fan. Espero que per l'any que ve hi hagi encara més col·laboració.

I DITES LES MISSES, SANT S'ACABÓ!

JORDI FERRÚS i BATISTE
Ascó, 22 d'abril de 2004
Sala d'Actes de l'Ajuntament d'Ascó

A misses dites
Núm. 4 de la col·lecció *La Galvana*
Biel Pubill i Josep M. Raduà
Gràfiques del Matarranya, Calaceit, 2004